

δάκτυλος, δακτυλικὸς πούς / *dactylus, dactylicus pes*

DAMON fr. 9 Diels-Kranz ap. Plat. *remp.* III 399e-400a [ΣΩ] ἐπόμενον γὰρ δὴ ταῖς ἀρμονίαις ἂν ἡμῖν εἴη τὸ περὶ ρυθμούς, μὴ ποικίλους αὐτοὺς διώκειν μηδὲ παντοδαπὰς βάσεις, ἀλλὰ βίου ρυθμοὺς ἰδεῖν κοσμίῳ τε καὶ ἀνδρείου τίνες εἰσὶν οὓς ἰδόντα τὸν πόδα τῷ τοιούτου λόγῳ ἀναγκάζειν ἔπρεσθαι καὶ τὸ μέλος, ἀλλὰ μὴ λόγον ποδὶ τε καὶ μέλει. οἵτινες δ' ἂν εἶεν οὗτοι οἱ ρυθμοί, σὸν ἔργον, ὥσπερ τὰς ἀρμονίας, φράσαι. [ΓΛ] ἀλλὰ μὰ Δί', ἔφη, οὐκ ἔχω λέγειν. ὅτι μὲν γὰρ τρί' ἄττα ἐστὶν εἶδη ἐξ ὧν αἱ βάσεις πλέκονται, ὥσπερ ἐν τοῖς φθόγγοις τέτταρα, ὅθεν αἱ πᾶσαι ἀρμονίαι, τεθραμμένος ἂν εἴπομι' ποῖα δ' ὁποῖου βίου μιμήματα, λέγειν οὐκ ἔχω. [ΣΩ] ἀλλὰ ταῦτα μὲν, ἦν δ' ἐγώ, καὶ μετὰ Δάμῳνος βουλευσόμεθα, τίνες τε ἀνελευθερίας καὶ ὕβρεως ἢ μανίας καὶ ἄλλης κακίας πρέπουσαι βάσεις, καὶ τίνες τοῖς ἐναντίοις λειπτέον ρυθμοὺς οἶμαι δέ με ἀκηκοέναι οὐ σαφῶς ἐνόπλιόν τέ τινα ὀνομάζοντος αὐτοῦ σύνθετον καὶ δάκτυλον, καὶ ἠρώων γε, οὐκ οἶδα ὅπως διακοσμοῦντος καὶ ἴσον ἄνω καὶ κάτω τιθέντος, εἰς βραχὺ τε καὶ μακρὸν γιγνόμενον, καί, ὡς ἐγώ οἶμαι, ἴαμβον καὶ τιν' ἄλλον τροχαῖον ὠνόμαζε, μήκη δὲ καὶ βραχύτητας προσῆπτε. καὶ τούτων τισὶν οἶμαι τὰς ἀγωγὰς τοῦ ποδὸς αὐτὸν οὐχ ἤττον ψέγειν τε καὶ ἐπαινεῖν ἢ τοὺς ρυθμοὺς αὐτοὺς — ἦτοι συναμφοτέρον τι οὐ γὰρ ἔχω λέγειν — ἀλλὰ ταῦτα μὲν, ὥσπερ εἶπον, εἰς Δάμῳνα ἀναβεβλήσθω· διελέσθαι γὰρ οὐ μικροῦ λόγου.

ARISTOPH. *nub.* 649 sqq.

- Σω. πρῶτον μὲν εἶναι κομψὸν ἐν συνουσίᾳ,
ἐπαῖονθ' ὁποῖός ἐστι τῶν ρυθμῶν
κατ' ἐνόπλιον, χῶποῖος αὖ κατὰ δάκτυλον.
Στ. κατὰ δάκτυλον; νῆ τὸν Δί', ἀλλ' οἶδ'.
Σω. εἰπέ δῆ.
Στ. τίς ἄλλος ἀντὶ τουτουὶ τοῦ δακτύλου;
πρὸ τοῦ μὲν, ἔτ' ἐμοῦ παιδὸς ὄντος, οὐτοσί.

ARISTOT. *metaph.* XIII, p. 1087b. 27 sqq. εἰ δὲ ἐστὶν, ὥσπερ βούλονται, τὰ ὄντα ἐξ ἐναντίων, τῷ δὲ ἐνὶ ἢ οὐθὲν ἐναντίον ἢ εἴπερ ἄρα μέλλει, τὸ πλήθος, τὸ δ' ἄνισον τῷ ἴσῳ καὶ τὸ ἕτερον τῷ ταυτῷ καὶ τὸ ἄλλο αὐτῷ, μάλιστα μὲν οἱ τὸ ἐν τῷ πλήθει ἀντιτιθέμενος ἔχονται τινος δόξης, οὐ μὴν οὐδ' οὗτοι ἰκανῶς ἔσται γὰρ τὸ ἐν ὀλίγον· πλήθος μὲν γὰρ ὀλιγότητι τὸ δὲ πολὺ τῷ ὀλίγῳ ἀντίκειται. τὸ δ' ἐν ὅτι μέτρον σημαίνει, φανερόν. καὶ ἐν παντὶ ἐστὶ τι ἕτερον ὑποκείμενον, οἷον ἐν ἀρμονίᾳ δῖεις, ἐν δὲ μεγέθει δάκτυλος ἢ πούς ἢ τι τοιοῦτον, ἐν δὲ ρυθμοῖς βάσις ἢ συλλαβὴ ὁμοίως δὲ καὶ ἐν βάρει σταθμὸς τις ὠρισμένος ἐστίν· καὶ κατὰ πάντων δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον, ἐν μὲν τοῖς ποιῶσι ποιόν τι, ἐν δὲ τοῖς ποσοῖς ποσόν τι, καὶ ἀδιαίρετον τὸ μέτρον, τὸ μὲν κατὰ τὸ εἶδος τὸ δὲ πρὸς τὴν αἴσθησιν, ὡς οὐκ ὄντος τινὸς τοῦ ἐνὸς καθ' αὐτὸ οὐσίας.

DION. HAL. *de comp. verb.* 4 (p. 15. 3 sqq. Vsener-Radermacher) ἵνα δὲ πολὺ μᾶλλον αἰσθηταὶ τις, ὅσην ἔχει ῥώμην ἢ συνθετικὴ δύναμις ἔν τε ποιήμασι καὶ λόγοις, λήψομαι τινὰς εὖ ἔχειν δοκούσας λέξεις, ὧν τὰς ἀρμονίας μεταθεῖς ἀλλοῖα φαίνεσθαι ποιήσω καὶ τὰ μέτρα καὶ τοὺς λόγους, λαμβανέσθω δὲ πρῶτον μὲν ἐκ τῶν ὁμηρικῶν ταῦτα (II. XII 433 sqq.)

ἀλλ' ἔχεν ὥστε τάλαντα γυνὴ χερνήτης ἀληθῆς,
ἦ τε σταθμὸν ἔχουσα καὶ εἴριον ἀμφὶ ἀνέλκει
ισάζουσ', ἵνα παισὶν ἀεικέα μισθὸν ἄροιτο.

τοῦτο τὸ μέτρον ἡρώδων ἐστὶν ἐξάβουον τέλειον, κατὰ δάκτυλον πόδα βαινό-
μενον. ἐγὼ δὴ τῶν ὀνομάτων τούτων μετακινήσας τὴν σύνθεσιν τοὺς αὐτοὺς
στίχους ἀντὶ μὲν ἐξαμέτρων ποιήσω τετραμέτρους, ἀντὶ δὲ ἡρωικῶν προσοδι-
ακοὺς τὸν τρόπον τοῦτον·

ἀλλ' ἔχεν ὥστε γυνὴ χερνήτης τάλαντ' ἀληθῆς,
ἦ τις εἴριον ἀμφὶ καὶ σταθμὸν ἔχουσ' ἀνέλκει
ισάζουσ', ἵν' ἀεικέα παισὶν ἄροιτο μισθόν.

DION. HAL. *de comp. verb.* 17 (p. 71. 4 sqq. Vsener-Radernmacher) ὁ δὲ (*scil.*
πούς) ἀπὸ τῆς μακρᾶς ἀρχόμενος, λήγων δὲ εἰς τὰς βραχείας δάκτυλος μὲν
καλεῖται, πάνυ δ' ἐστὶ σεμνὸς καὶ εἰς τὸ κάλλος τῆς ἐρμηνείας ἀξιολογώτατος,
καὶ τό γε ἡρωικὸν μέτρον ἀπὸ τούτου κοσμεῖται ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ· παράδειγμα δὲ
αὐτοῦ τόδε· ([Hom.] *Od.* IX 39)

Ἰλιόθεν με φέρων ἄνεμος Κικόνεσσι πέλασσεν.

οἱ μέντοι ῥυθμικοὶ τούτου τοῦ ποδὸς τὴν μακρὰν βραχυτέραν εἶναι φασι τῆς
τελείας, οὐκ ἔχοντες δ' εἰπεῖν ὅσῳ, καλοῦσιν αὐτὴν ἄλογον. ἕτερός ἐστιν ἀντί-
στροφον ἔχων τούτῳ ῥυθμόν, ὃς ἀπὸ τῶν βραχειῶν ἀρξάμενος ἐπὶ τὴν ἄλογον
τελευτᾷ· τοῦτον χωρίσαντες ἀπὸ τῶν ἀναπαιστων κυκλικὸν καλοῦσι παρά-
δειγμα αὐτοῦ φέροντες τοιόνδε· (mel. inc. 109 [PMG 1027] e Page)

κέχυται πόλις ὑψίπυλος κατὰ γᾶν.

περὶ ὧν ἂν ἕτερος εἶη λόγος· πλὴν ἀμφοτέροί γε τῶν πάνυ καλῶν οἱ ῥυθμοί.

DION. HAL. *de comp. verb.* 18 (p. 75. 8 sqq. Vsener-Radernmacher) τὸ δὲ
δὴ τρίτον κῶλον· (Thuc. II 35. 1) 'ὡς καλὸν ἐπὶ τοῖς ἐκ τῶν πολέμων θαπτο-
μένοις ἀγορεύεσθαι αὐτόν' ἄρχεται μὲν ἀπὸ τοῦ κρητικῆς ποδός, δευτερον δὲ
λαμβάνει τὸν ἀνάπαιστον καὶ τρίτον σπονδεῖον καὶ τέταρτον αὐθις ἀνάπαι-
στον, εἴτα δύο τοὺς ἐξῆς δακτύλους, καὶ σπονδεῖους δύο τοὺς τελευταίους, εἴτα
κατάληξιν. εὐγενὲς δὴ καὶ τοῦτο διὰ τοὺς πόδας γέγονεν. τὰ πλεῖστα δ' ἐστὶ
παρὰ Θουκυδίδη τοιαῦτα, μᾶλλον δὲ ὀλίγα τὰ μὴ οὕτως ἔχοντα, ὡστ' εἰκότως
ὑψηλὸς εἶναι δοκεῖ καὶ καλλιπέης ὡς εὐγενεῖς ἐπάγων ῥυθμούς. τὴν δὲ δὴ πλα-
τωνικὴν λέξιν ταυτηνὴν τίνοι ποτὲ ἄλλῳ κοσμηθεῖσαν οὕτως ἀξιωματικὴν εἶναι
φαίη τις ἂν καὶ καλὴν, εἰ μὴ τῷ συγκεῖσθαι διὰ τῶν καλλίστων τε καὶ ἀξιολο-
γωτάτων ῥυθμῶν; ἔστι γὰρ δὴ τῶν πάνυ φανερῶν καὶ περιβοήτων, ἣ κέχρηται
ὁ ἀνὴρ κατὰ τὴν τοῦ ἐπιταφίου ἀρχήν· (Plat. *Men.* 236d) 'ἔργῳ μὲν ἡμῖν οἶδε
ἔχουσιν τὰ προσήκοντα σφίσιν αὐτοῖς· ὧν τυχόντες πορεύονται τὴν εἰμαρμέ-
νην πορείαν'. ἐν τούτοις δύο μὲν ἐστὶν ἃ συμπληροῖ τὴν περίοδον κῶλα, ῥυθμοὶ
δὲ οἱ ταῦτα διαλαμβάνοντες οἶδε· βακχεῖος μὲν ὁ πρῶτος· οὐ γὰρ δὴ γε ὡς
ιαμβικὸν ἀξιῶσαιμ' ἂν ἔγωγε τὸ κῶλον τουτὶ ῥυθμίζειν ἐνθυμούμενος ὅτι οὐκ
ἐπιτροχάλους καὶ ταχεῖς ἀλλ' ἀναβεβλημένους καὶ βραδεῖς τοῖς οἰκτιζομένοις
προσῆκεν ἀποδίδοσθαι τοὺς χρόνους· σπονδεῖος δ' ὁ δευτερός· ὁ δ' ἐξῆς δά-
κτυλος διαιρουμένης τῆς συναλοιφῆς· εἶθ' ὁ μετὰ τούτον σπονδεῖος· ὁ δ' ἐξῆς
μᾶλλον κρητικὸς ἢ ἀνάπαιστος· ἔπειθ', ὡς ἐμὴ δόξα, σπονδεῖος· ὁ δὲ τελευταῖος
ὑποβάκχεος, εἰ δὲ βούλεται τις, ἀνάπαιστος· εἴτα κατάληξιν.

DION. HAL. *de comp. verb.* 18 (p. 78. 7 sqq. Vsener-Radermacher) τοῦ δὲ δευτέρου κώλου τοῦδε (Demosth. *de cor.* 1) ὄσσην εὐνοίαν ἔχων ἐγὼ διατελῶ τῇ τε πόλει καὶ πᾶσιν ὑμῖν· πρῶτος μὲν ὑποβάκχειός ἐστι πούς, εἶτα βακχεῖος, εἰ δὲ βούλεται τις, δάκτυλος· εἶτα κρητικός· μεθ' οὓς εἰσι δύο σύνθετοι πόδες οἱ καλούμενοι παιᾶνες· οἷς ἔπεται μολοττός ἢ βακχεῖος, ἐγχωρεῖ γὰρ ἐκατέρως αὐτὸν διαιρεῖν· τελευταῖος δὲ σπονδαῖος.

DION. HAL. *de comp. verb.* 20 (p. 90. 19 sqq. Vsener-Radermacher) πρῶτον μὲν ἐν τοῖς δυσὶ στίχοις οἷς ἀνακυλίει τὴν πέτραν, ἔξω δεῖν ῥημάτων τὰ λοιπὰ τῆς λέξεως μόρια πάντ' ἐστὶν ἤτοι δισύλλαβα ἢ μονοσύλλαβα· ἔπειτα τῷ ἡμίσει πλείους εἰσὶν αἱ μακραὶ συλλαβαὶ τῶν βραχειῶν ἐν ἐκατέρῳ τῶν στίχων· ἔπειτα πᾶσαι διαβηθήκασιν αἱ τῶν ὀνομάτων ἀρμονίαι διαβάσεις εὐμεγέθεις καὶ διεστήκασιν πάνυ αἰσθητῶς, ἢ τῶν φωνηέντων γραμμάτων συγκρουομένων ἢ τῶν ἡμιφῶνων τε καὶ ἀφῶνων συναπτομένων· ῥυθμοὶς τε δακτύλοις καὶ σπονδαῖοις τοῖς μηκίστοις καὶ πλείστην ἔχουσι διάβασιν ἅπαντα σύγκειται.

DION. HAL. *de comp. verb.* 20 (p. 93. 10 sqq. Vsener-Radermacher) ὁ δὲ μάλιστα τῶν ἄλλων θαυμάζειν ἄξιον, ῥυθμὸς οὐδεὶς τῶν μακρῶν οἱ φύσιν ἔχουσιν πίπτειν εἰς μέτρον ἡρωικόν, οὔτε σπονδαῖος οὔτε βακχεῖος ἐγκαταμέμικται τῷ στίχῳ, πλὴν ἐπὶ τῆς τελευτῆς· οἱ δ' ἄλλοι πάντες εἰσὶ δάκτυλοι, καὶ οὗτοι παραμειγμένας ἔχοντες τὰς ἀλόγους, ὥστε μὴ πολὺ διαφέρειν ἐνίους τῶν τροχαίων. οὐδὲν δὴ τὸ ἀντιπράττον ἐστὶν εὐτροχον καὶ περιφερῆ καὶ καταρρέουσαν εἶναι τὴν φράσιν ἐκ τοιούτων συγκεκριμένην ῥυθμῶν.

DION. HAL. *de comp. verb. epit.* 17 (p. 172. 16 sqq. Vsener-Radermacher) ὁ δὲ δάκτυλος πάνυ σεμνὸς καὶ εἰς τὸ κάλλος τῆς ἐρμηνείας ἀξιολογώτατος· καὶ τὸ γε ἡρωικὸν μέτρον τούτῳ κοσμεῖται, οἷον· ([Hom.] *Od.* IX 39)

Ἰλιόθεν με φέρων ἄνεμος Κικόνεσσι πέλασσεν.

DION. HAL. *de comp. verb. epit.* 17 sq. (p. 173. 2 sqq. Vsener-Radermacher) ἀπλοῦς δὲ ῥυθμὸς ἢ πούς οὐτ' ἐλάττων ἔσται δύο συλλαβῶν οὔτε μειζων τριῶν. ἐνθὲν τοι καὶ Θουκυδίδης ἀξιωματικῶς συγκεκρισθαι τὴν ἐν τῷ ἐπιταφίῳ λέξιν βουλόμενος οὕτω φησὶν· (II 35. 1) ὅτι μὲν πολλοὶ τῶν ἐνθάδε ἤδη εἰρηκότων ἐπαινοῦσι τὸν προσθέντα τῷ νόμῳ τὸν λόγον τόνδε, ὡς καλὸν ἐπὶ τοῖς ἐκ τῶν πολέμων θαπτομένοις ἀγορεύεσθαι αὐτόν· διόλου γὰρ ταυτὶ τὰ κῶλα ἐκ σπονδαίων καὶ ἀναπαίστων καὶ κρητικῶν εἶτ' οὖν ἀμφιμάκρων καὶ δακτύλων καὶ τῶν τοιούτων ἃ τὴν σεμνότητα ποιεῖ σύγκειται.

DION. HAL. *de comp. verb. epit.* 20 (p. 176. 19 sqq. Vsener-Radermacher) ταῦτα δὲ (*scil.* τὰ περὶ τοῦ πρέποντος) δεῖ παρατηροῦντα τὸν ἀγαθὸν ποιητὴν καὶ ῥήτορα μιμητικὸν εἶναι τῶν πραγμάτων ὑπὲρ ὧν ἂν τοὺς λόγους ἐκφέρει, μὴ μόνον κατὰ τὴν ἐκλογὴν τῶν ὀνομάτων, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν σύνθεσιν. ὁ ποιεῖν εἴωθεν Ὀμηρος, καίπερ μέτρον ἔχων καὶ ῥυθμοὺς ὀλίγους, ἀλλ' ὅμως αἰεὶ τι καινουργῶν ἐν αὐτοῖς καὶ φιλοτεχνῶν, ὥστε μηδὲν ἡμῖν διαφέρειν γινόμενα τὰ πράγματα ἢ λεγόμενα ὀρᾶν. οἷον· ([Hom.] *Od.* XI 593 sqq.)

καὶ μὴν καὶ Σίσυφον εἶδον κρατέρ' ἄλγε' ἔχοντα,
λᾶαν βαστάζοντα πελώριον ἀμφοτέρησιν
ἦτοι ὁ μὲν σκηριπτόμενος χερσὶ τε ποσὶν τε
λᾶαν ἄνω ὠθεσκε ποτὶ λόφον·

ἐνταῦθα γὰρ ἡ σύνθεσις ἐστὶν ἡ δηλοῦσα τῶν γινομένων ἕκαστον· τὸ βᾶρος τοῦ πέτρου, τὴν ἐπίπνον ἐκ τῆς γῆς κίνησιν, τὸν διερειδόμενον τοῖς κώλοις, τὸν ἀναβαίνοντα πρὸς τὸν ὄχθον, τὴν μόλις ἀνωθυμένην πέτραν· γέγονε δὲ παρὰ τὸ ἐν τοῖς δυσὶ στίχοις οἷς ἀνακυλίει τὴν πέτραν, ἔξω δεῖν ῥημάτων τὰ λοιπὰ τῆς λέξεως μόρια πάντ' ἐστὶν ἤτοι δισύλλαβα ἢ μονοσύλλαβα· ἔπειτα τῷ ἡμίσει πλείους εἰσὶν αἱ μακραὶ συλλαβαὶ τῶν βραχειῶν, καὶ διαβεβήκασι πᾶσαι αἱ τῶν ὀνομάτων ἀρμονίαι καὶ διεστήκασιν αἰσθητῶς, ἢ τῶν φωνηέντων συγκρουομένων ἢ τῶν ἡμιφώνων τε καὶ ἀφώνων ῥυθμοῖς τε καὶ δακτύλοις καὶ σπονδαίσις σύγκειται. αἱ μὲν οὖν μονοσύλλαβοι καὶ δισύλλαβοι λέξεις, πολλοὺς τοὺς μεταξὺ χρόνους ἀλλήλων ἀπολείπουσαι, τὸ χρόνιον ἐμιμήσαντο τοῦ ἔργου· αἱ δὲ μακραὶ συλλαβαὶ στηριγμοὺς τινὰς ἔχουσαι καὶ ἐγκαθίσματα τὴν ἀντιτυπίαν καὶ τὸ βαρὺ καὶ τὸ μόλις· τὸ δὲ μεταξὺ τῶν ὀνομάτων ψῦγμα καὶ ἡ τῶν τραχυνόντων γραμμάτων παράθεσις τὰ διαλείμματα τῆς ἐνεργείας καὶ τὰς ἐποχὰς καὶ τὸ τοῦ μόχθου μέγεθος· οἱ ῥυθμοὶ δ' ἐν μήκει θεωρούμενοι τὴν διέκτασιν τῶν μελῶν καὶ τὸν διελκυσμὸν τοῦ κυλίοντος καὶ τὴν τοῦ πέτρου ἔρρισι.

STRAB. IX 3. 10 ἀγῶν δὲ ὁ μὲν ἀρχαῖος ἐν Δελφοῖς κιθαρῳδῶν ἐγενήθη παιᾶνα ἀδόντων εἰς τὸν θεόν· ἔθηκαν δὲ Δελφοί· μετὰ <δὲ> τὸν Κρισαῖον πόλεμον οἱ Ἀμφικτύονες ἵππικὸν καὶ γυμνικὸν ἐπ' Εὐρυλόχου διέταξαν στεφανίτην καὶ Πύθια ἐκάλεσαν. προσέθεσαν δὲ τοῖς κιθαρῳδοῖς αὐλητὰς τε καὶ κιθαριστὰς χωρὶς ὦδῆς, ἀποδώσοντάς τι μέλος ὃ καλεῖται νόμος Πυθικός. πέντε δ' αὐτοῦ μέρη ἐστίν, ἄγκρουσις ἄμπειρα κατακελευσμὸς ἴαμβοι καὶ δάκτυλοι, σύριγγες ... βούλεται δὲ τὸν ἀγῶνα τοῦ Ἀπόλλωνος τὸν πρὸς τὸν δράκοντα διὰ τοῦ μέλους ὑμνεῖν, ἄγκρουσιν μὲν τὸ προοίμιον δηλῶν, ἄμπειραν δὲ τὴν πρώτην κατάπειραν τοῦ ἀγῶνος, κατακελευσμὸν δὲ αὐτὸν τὸν ἀγῶνα, ἴαμβον δὲ καὶ δάκτυλον τὸν ἐπιπαιανισμὸν τὸν [γινόμενον] ἐπὶ τῇ νίκῃ μετὰ τοιοῦτων ῥυθμῶν, ὧν ὁ μὲν ὕμνος ἐστὶν οἰκείος ὁ δ' ἴαμβος κακισμοῖς, σύριγγας δὲ τὴν ἔκλειψιν τοῦ θηρίου, μιμουμένων ὡς ἂν καταστρέφοντος ἐσχάτους τινὰς συριγμοῦς.

[PLVT.] *de mus.* 7 (p. 1133e-f) τὸν δὲ καλούμενον Ἀρμάτειον νόμον λέγεται ποιῆσαι ὁ πρῶτος Ὀλυμπος, ὁ Μαρσίου μαθητής. τὸν δὲ Μαρσίαν φασὶ τινες Μάσσην καλεῖσθαι· οἱ δ' οὐ, ἀλλὰ Μαρσίαν· εἶναι δ' αὐτὸν Ἰάγνιδος υἱόν, τοῦ πρώτου εὐρόντος τὴν αὐλητικὴν τέχνην. ὅτι δ' ἐστὶν Ὀλύμπου ὁ Ἀρμάτειος νόμος, ἐκ τῆς Γλαύκου συγγραφῆς τῆς ὑπὲρ τῶν ἀρχαίων ποιητῶν μάθοι ἂν τις, καὶ ἔτι γνοιῇ ὅτι Στησίχορος ὁ Ἱμεραῖος οὐτ' Ὀρφέα οὐτε Τέρπανδρον οὐτ' Ἀρχίλοχον οὐτε Θαλήταν ἐμιμήσατο, ἀλλ' Ὀλυμπον, χρησάμενος τῷ Ἀρματείῳ νόμῳ καὶ τῷ κατὰ δάκτυλον εἶδει, ὃ τινες ἐξ Ὀρθίου νόμου φασὶν εἶναι. ἄλλοι δὲ τινες ὑπὸ Μυσῶν εὐρήσθαι τοῦτον τὸν νόμον· γεγονέναι γὰρ τινὰς ἀρχαίους αὐλητὰς Μυσοῦς.

HERHAEST. 11. 2 sqq. τρισύλλαβοι δὲ (*scil.* πόδες) οἱ τούτων διπλασίονες ὀκτώ· τρίχρονος εἰς ... τετράχρονος δὲ τρεῖς· ἐκ μακρᾶς καὶ δύο βραχειῶν, δάκτυλος· ἐκ βραχείας καὶ μακρᾶς καὶ βραχείας, ἀμφίβραχυσ· ἐκ δύο βραχειῶν καὶ μακρᾶς, ἀνάπαιστος.

[HERHAEST.] 1^a (p. 26 sqq.) τούτων οὖν τῶν δισυλλάβων ποδῶν (*scil.* πυρριχίου, σπονδαίου, ἰάμβου, τροχαιῶν) ἕκαστος δύο τρισυλλάβους γεννᾷ. καὶ εἰσιν

ἐν τῷ διαγράμματι (p. 27 sq.) οἱ ἐξ ἐκάστου ἄκρου τῶν τετραγώνων ἐξερχόμενοι δύο ρόμβοι, ἐν οἷς εἰσιν οἱ τρισύλλαβοι. καὶ ἀπὸ μὲν τοῦ πυρριχίου οἱ δύο ρόμβοι γεννῶνται οἱ ἐμφέροντες τὸν τε χορείου καὶ ἀνάπαιστον, ἀπὸ δὲ τοῦ σπονδείου οἱ ἕτεροι δύο οἱ ἐμφέροντες τὸν τε μολοσσὸν καὶ τὸν παλιμβάκχειον, πάλιν ἀπὸ μὲν τοῦ ἰάμβου οἱ τὸν ἀμφίβραχυν καὶ βακχείον ἐμφέροντες, ἀπὸ δὲ τοῦ τροχαιῶ οἱ τὸν δάκτυλον καὶ τὸν ἀμφίμακρον ἐμφερόμενοι· οὕτω μὲν οὖν, ὡς καὶ ἡ ὄψις ... δάκτυλος – – – ‘ἥλιος’ ... ἐκ τῶν τεσσάρων δισυλλάβων οἱ ὀκτῶ τρισύλλαβοι προέρχονται, οἵτινες μέσον τέμνουσι τὰ τετράγωνα αὐτά, ἅπερ ρόμβους λέγομεν, οὐχ ἀπλῶς, ἀλλ’ ἐπεὶπερ οἱ τρισύλλαβοι τὸν τρία ἀριθμὸν ἐμφέρουσιν, ὁ δὲ τρία τρίγωνον πρῶτον. καὶ ἐκ τῆς τομῆς δὲ τοῦ ρόμβου καὶ τοῦ τετραγώνου δύο τρίγωνα ὀρθογώνια γίνονται. πάλιν δὲ ἀπ’ αὐτῶν τῶν τρισυλλάβων ποδῶν οἱ δεκάεξ τετρασύλλαβοι γίνονται οἱ καὶ αὐτοὶ τῷ προτέρῳ βάμματι ἐντὸς κεκοσμημένοι, ὡς καὶ ἡ ὄψις ὁμολογεῖ. καὶ εἰσιν οὗτοι οἱ ἐξ ἐκατέρων τῶν ἐντὸς πλαγιῶν τῶν εἰρημένων ρόμβων ἀναγεγραμμένοι ἐντὸς τετραγώνων πόδες, οἷον ἐκ μὲν τῶν τοῦ μολοσσοῦ ἐνδοτέρων γραμμῶν ὁ τέταρτος ἐπίτριτος καὶ ὁ δισπόνδειος, ἐκ δὲ τῶν τοῦ παλιμβάκχειου ὁ ἀπὸ μείζονος ἰωνικός καὶ ὁ τρίτος ἐπίτριτος, καὶ αὐθις ἐκ μὲν τῶν τοῦ χορείου ὁ προκελευσματικός καὶ ὁ τέταρτος παίων, ἐκ δὲ τῶν τοῦ ἀναπαιστοῦ ὁ ἀπ’ ἐλάσσονος ἰωνικός καὶ ὁ τρίτος παίων, πάλιν δὲ ἐκ μὲν τοῦ δακτύλου ὁ χορείαμβος καὶ ὁ πρῶτος παίων, ἐκ δὲ τοῦ ἀμφιμάκρου ὁ διτρόχαιος καὶ ὁ δευτέρως ἐπίτριτος, καὶ αὐθις ἐκ μὲν τοῦ ἀμφιβράχους ὁ δευτέρως παίων καὶ ὁ διάμβος, ἐκ δὲ τοῦ βακχείου ὁ ἀντίσπαστος καὶ ὁ πρῶτος ἐπίτριτος.

[HERPHAEST.] 1^b (p. 34) δάκτυλος ἀπὸ μεταφορᾶς τῶν δακτύλων, ἐπειδὴ κάκεῖνοι τὸ μὲν πρῶτον ἄρθρον μέγα, τὰ δὲ ἐξῆς δύο βραχύτερα πεπλουτίκασιν· οἷον ‘λῶιον’.

[HERPHAEST.] 2 (p. 38) τρισύλλαβοι δὲ (*scil.* οἱ πόδες) ὀκτῶ δάκτυλος ἐκ μακρᾶς καὶ δύο βραχειῶν – – – τετράχρονος, οἷον ‘ἥλιος’ ἀνάπαιστος ἐκ δύο βραχειῶν καὶ μακρᾶς – – – <τετράχρονος>, οἷον ‘Πολέμων’ ἀμφίμακρος ἐκ μακρᾶς καὶ βραχείας καὶ μακρᾶς πεντάχρονος – – –, οἷον ‘ἡγεμών’ ἀμφίβραχυσ ἐκ βραχείας καὶ μακρᾶς καὶ βραχείας – – –, τετράχρονος, οἷον ‘Βοηθός’ βακχείος ἐκ βραχείας καὶ δύο μακρῶν – – – πεντάχρονος, οἷον ‘νοήμων’ παλιμβάκχειος ἐκ δύο μακρῶν καὶ βραχείας – – – πεντάχρονος, οἷον ‘Ἡφαιστος’ χορείος ἐκ τριῶν βραχειῶν τρίχρονος – – –, οἷον ‘Ἐλενος’ μολοττός ἐκ τριῶν μακρῶν – – – ἐξάχρονος, οἷον ‘Ἡρώδης’.

[HERPHAEST.] 20 (p. 65) τρισύλλαβοι δὲ (*scil.* οἱ πόδες) ὀκτῶ δάκτυλος ἐκ μακρᾶς – καὶ δύο – – – τετράχρονος, οἷον ‘ἥλιος’ ἀνάπαιστος ἐκ δύο – – – καὶ – – – τετράχρονος, οἷον ‘Πολέμων’ ἀμφίμακρος ἐκ – καὶ – καὶ μακρᾶς – πεντάχρονος, οἷον ‘ἡγεμών’ ἀμφίβραχυσ ἐκ βραχείας – καὶ – – – τετράχρονος, οἷον ‘Βοηθός’ βακχείος ἐκ – καὶ δύο – – – πεντάχρονος, οἷον ‘νοήμων’ παλιμβάκχειος ἐκ δύο μακρῶν καὶ – – – πεντάχρονος, οἷον ‘Ἡφαιστος’ χορείος ἐκ τριῶν – – – τρίχρονος, οἷον ‘Ἐλενος’ μολοττός ἐκ τριῶν – – – ἐξάχρονος, οἷον ‘Ἡρώδης’.

ARIST. QUINT. *de mus.* I 22 (p. 44. 11 sqq. Winnington-Ingram) τούτων δὴ συντιθεμένων ἀλλήλαις γίνονται πόδες, παρ’ ὃ καὶ συστήματα συλλαβῶν εἴρηται. δύο μὲν οὖν συντεθεισῶν γίνονται τέσσαρες (ἢ γὰρ ἄμφω βραχείας ἔχων

γίνεται πυρρίχιος, ὁ καὶ παρίαμβος, ἢ μακρὰς σπονδεῖος, ἢ βραχεῖαν καθηγουμένην, ἐπομένην δὲ μακρὰν ἴαμβος, ἢ ἐναντίως τροχαῖος), τριῶν δὲ συγκειμένων ὀκτώ (ἢ γὰρ τὰς τρεῖς βραχεῖας ἔχει καὶ ποιεῖ χορεῖον, ἢ τὰς τρεῖς μακρὰς καὶ ποιεῖ μολοσσόν, ἀπὸ ἔθνους οὕτω προσαγορευόμενον, ἢ μίαν μακρὰν, τὰς δὲ λοιπὰς βραχεῖας κατὰ τὰς τρεῖς χώρας καὶ ποιεῖ δάκτυλον ἀμφίβραχυν ἀνάπαιστον, ἢ μίαν βραχεῖαν καὶ δύο μακρὰς ἀμοιβαδῖς καὶ γίνεται βακχεῖος, ἀμφίμακρος, παλιμβάκχειος.

ARIST. QUINT. *de mus.* I 24 (p. 47. 5 sqq. Winnington-Ingram) τὸ δὴ δακτυλικὸν ἐπιδέχεται δάκτυλον, σπονδεῖον ὡς ἰσόχρονον, προκελευσματικὸν δὲ οὐδαμῶς (ἀπρεπὲς γὰρ διὰ τὸ τῶν βραχειῶν πλῆθος). ἄρχεται δὲ ἀπὸ διμέτρου καὶ πρόεισιν ἕως ἑξαμέτρου, ὅτε μὲν ἀκατάληκτον, ὅτε δὲ καταληκτικόν, ἤνικα καὶ τοῦ τροχαίου κατὰ τέλος δεκτικὸν γινόμενον ἰδίως ἠρώων καλεῖται. μόνον δὲ τὸ ἑξάμετρον ταύτης τυγχάνει τῆς προσηγορίας· σεμνότερον γὰρ γίνεται διὰ τε τὸ μέγεθος καὶ διὰ τὸ συλλαβὴν μὲν κατάρχειν αὐτοῦ μακρὰν, λήγειν δὲ εἰς κατάληξιν εὐμεγέθους διαστήματος. τομαὶ δὲ εὐπρεπεῖς αὐτοῦ· πρώτη μὲν ἢ μετὰ δύο πόδας εἰς συλλαβὴν, ἢ καὶ διπλασιαζομένη ποιεῖ τὸ ἔλεγειον, οὐ πέφυκεν ἀρετὴ τὸ τὴν μὲν τῆς προτέρας συζυγίας συλλαβὴν περιττὴν ἐξ ἀνάγκης μακρὰν ἔχειν, τὴν δὲ δευτέραν συζυγίαν ἀναμφιλόγως ἐξ ἀμφοῖν συγκεῖσθαι δακτύλων· δευτέρα ἢ μετὰ δύο πόδας <εἰς τροχαῖον>· τρίτη δὲ ἢ μετὰ τρεῖς εἰς συλλαβὴν· τετάρτη κατ' ἐνίους τέσσαρες δάκτυλοι ἢ, ὅπερ ἄμεινον, τέταρτος τροχαῖος· ἢ γὰρ εἰς ὅμοια μέρη διαίρεσις μᾶλλον ἢ τομὴ καλεῖται.

LONGIN. 87. 12 sqq. ἐν δὲ τοῖς μετρικοῖς εἰδέναι δεῖ, ὅτι πᾶσα βραχεῖα ἴση καὶ πᾶσα μακρὰ ἴση καθόλου γὰρ αἱ μὲν εἰσι δίχρονοι, αἱ δὲ μονόχρονοι. ἐντεῦθεν τὸν μὲν δάκτυλον καλοῦμεν τετράχρονον, τὸν δὲ πυρρίχιον δίχρονον, οὐ πολυπραγμονοῦντες τῆς ποιητικῆς λέξεως ἢ συλλαβῆς τὰ στοιχεῖα οὐδὲ ἐν ποσότητι καταμετροῦντες τοὺς χρόνους ἀλλ' ἐν δυνάμει [τῆς ποσότητος].

LACHAR. 296. 29 sqq. πόδες τοίνυν ἐπίπτουσιν εἰς τὸ κῶλον ἦτοι τὸ κόμμα ἰζ' ... τρισύλλαβοι <δε> οἶδε· δάκτυλος ἐκ – καὶ β' ~ ~, τετράχρονος, οἶον ἥλιος ἀνάπαιστος ἐκ β' ~ ~ καὶ –, τετράχρονος, οἶον Πολέμων· βακχεῖος ἐκ ~ καὶ β' – –, πεντάχρονος, οἶον νοήμων· παλιμβάκχειος ἐκ β' – – καὶ ~, πεντάχρονος, οἶον Ἥφαιστος· ἀμφίμακρος ἐκ – καὶ ~ καὶ –, πεντάχρονος, <οἶον> ἠγεμών· μολοττός ἐκ γ' – – –, ἑξάχρονος, οἶον Ἡρώδης.

CHOROBOV. 179. 23 sqq. λέγεται μέτρον καὶ ὁ χρόνος ὅθεν δάκτυλος τετράμετρος ἐστίν, οἶον τετράχρονος, καὶ ὁ ἠρωϊκὸς στίχος λέγεται κδ' ἔχειν μέτρα, οἶον χρόνους, ὡς δηλοῖ ὁ Ὀρφεὺς ἢ ἡ Πυθία λέγουσα περὶ τοῦ ἔπους οὕτως·
ὄρθιον ἑξαμερὲς τετόρων καὶ εἴκοσι μέτρων.

CHOROBOV. 215. 4 sqq. τρισύλλαβοι δὲ οἶδε· Δάκτυλος, ὁ καὶ ἠρώος. <ἐκ μακρὰς καὶ δύο βραχειῶν, τετράχρονος> καὶ δάκτυλος μὲν ἀπὸ τῶν Ἰδαίων Δακτύλων, οἱ τὸν μὲν ἀριθμὸν ἦσαν δέκα, παραστάται δὲ τυγχάνοντες τῆς ῥέας καὶ μουσικώτατοι ὑπάρχοντες διὰ τῆς τῶν ὀργάνων χρήσεως ὕμνον τὸν Δία. καὶ ἄλλως δάκτυλος ἀπὸ τῆς ἐν ταῖς χορδαῖς γινομένης τῶν δακτύλων κινήσεως. ἠρώος δὲ καλεῖται διὰ τὸ πρὸς τὰ τῶν ἠρώων ἔργα καὶ τοὺς τῆς γενεαλογίας ὕμνους προσαρμόζειν, ἢ διὰ τὸ πρῶτῳ τούτῳ κεκρῆσθαι τοὺς ποιητὰς πρὸς τὴν ἠρωϊκὴν ἰστορίαν.

ΝΙΣΕΤ. 1 (p. 104 Koster) τρισύλλαβοι δὲ (*scil.* οἱ πόδες) ὀκτώ· πρώτος δάκτυλος, ἐκ μακρᾶς καὶ δύο βραχέων, οἷον ἥλιος· δεύτερος ἀνάπαιστος, ἐκ δύο βραχέων καὶ μακρᾶς, οἷον Πολέμων· τρίτος ἀμφίμακρος, ἐκ μακρᾶς καὶ βραχείας καὶ μακρᾶς, οἷον ἠγεμών· τέταρτος ἀμφίβραχυς, ἐκ βραχείας καὶ μακρᾶς καὶ βραχείας, οἷον Βοηθός· πέμπτος βακχεῖος, ἐκ βραχείας καὶ δύο μακρῶν, οἷον νοήμων· ἕκτος παλιμβάκχειος, ἐκ δύο μακρῶν καὶ βραχείας, οἷον Ἡφαιστος· ἕβδομος χορείος, ἐκ τριῶν μακρῶν, οἷον Ἡρώδης·

ΝΙΣΕΤ. 6 (p. 109 Koster) δάκτυλος ἐκλήθη ἀπὸ τῶν ἀρμονιῶν τῶν δακτύλων.

ΤΡΙΧΗ. 367. 1 sqq. ὁ δάκτυλος δὲ ἐκ μακρᾶς καὶ δύο βραχειῶν οἷον σύλλογε, λάμβανε· ὃν οἱ μὲν ἀπὸ τῆς ἐν ταῖς χορδαῖς γινομένης τῶν δακτύλων κινήσεως οὕτως ὀνομασθῆναι φασι, οἱ δὲ ἀπὸ μεταφορᾶς τῶν ἡμετέρων δακτύλων, οἱ τὸ μὲν πρῶτον ἀπὸ τοῦ καρποῦ ὅστοῦν ἐκτεταμενώτερον καὶ μακρότερον ἔχουσι, τὰ δὲ ἐφεξῆς δύο βραχύτερα καὶ συνεσταλμενώτερα.

ΤΖΕΤΖ. *de metr.* 304. 24 sqq. περὶ τρισυλλάβων.

ὀκτώ δὲ πάλιν γίνωσκε πόδας τῶν τρισυλλάβων
ἀνάπαιστον καὶ δάκτυλον, χορείον μολοσσόν τε,
ἀμφίμακρον, ἀμφίβραχυν, παλιμβρακχοβακχεῖον
τὸν δ' αὖ ἀμφίμακρόν τινες καὶ κρητικὸν καλοῦσι·
βραχεῖται δύο καὶ μακρά, σύστασις ἀναπαιστού,
οἷον Πολέμων, Τελαμών· καὶ Σολομών· ὁμοίως·
ἀπὸ μακρᾶς ὁ δάκτυλος καὶ δύο βραχυτάτων
ὡς ἥλιος· ὡς Δῆλιος· ὡς εἶτι πᾶν τοιοῦτον.

ΜΟΣΧΟΡ. *opusc. gramm.* p. 44 Titze τὸ δὲ νέον μέτρον τοῦ ἱαμβικοῦ δέχεται ἐν μὲν τῇ πρώτῃ καὶ τρίτῃ καὶ πέμπτῃ ἱαμβον ἢ σπονδεῖον, ἐν δὲ τῇ δευτέρᾳ καὶ τετάρτῃ αἰεὶ ἱαμβον καὶ μόνον· ἐν δὲ τῇ ἕκτῃ ἢ ἱαμβον ἢ πυρρήχιον. καὶ ὁ μὲν δάκτυλος καὶ ὁ χορείος καὶ ὁ ἀνάπαιστος τρισύλλαβοι εἰσιν· ὁ δὲ σπονδεῖος, ὁ ἱαμβος καὶ ὁ πυρρήχιος, δισύλλαβοι. καὶ ὁ μὲν ἱαμβος σύγκειται ἐκ βραχείας καὶ μακρᾶς, οἷον γέλως· ὁ δὲ σπονδεῖος, ἐκ δύο μακρῶν, οἷον ἦρως· ὁ δὲ πυρρήχιος, ἐκ δύο βραχειῶν, οἷον λόγος· ὁ μὲντοι δάκτυλος ἐκ μακροῦ καὶ δύο βραχειῶν, οἷον ἥλιος· ὁ δὲ ἀνάπαιστος, ἐκ δύο βραχειῶν καὶ μακρᾶς, οἷον Πολέμων· ὁ δὲ χορείος ἐκ τριῶν βραχειῶν, οἷον δόλιος· ... (p. 45) δάκτυλος δὲ ἐκλήθη ἐκ μεταφορᾶς τῶν ἀρμονιῶν τῶν δακτύλων· ὡς γὰρ ἐν αὐτοῖς ἀπὸ μείζονος ἀρμονογῆς ὁ τύπος ἐστίν, εἰς δύο καταλήγων βραχείας, οὕτω καὶ ὁ πούς.

ΜΟΣΧΟΡ. *opusc. gramm.* p. 50 Titze τρισύλλαβοι δὲ (*scil.* πόδες), ὀκτώ· χορείος, πλόκαμος· μολοττός, Ἡρώδης· δάκτυλος, ἥλιος· ἀνάπαιστος, Πολέμων· ἀμφίβραχυς, Ὀμηρος· ἀμφίμακρος, ἠγεμών· βακχεῖος, νοήμων· καὶ παλιμβάκχειος, Ἡφαιστος·

ΙΣΑΑΚ ΜΟΝ. 175. 32 sqq. πέμπτος (*scil.* τῶν τρισυλλάβων ποδῶν) ὁ δάκτυλος, ἐκ μακρᾶς καὶ δύο βραχειῶν ἀπὸ μεταφορᾶς τῶν δακτύλων ὀνομασμένος, ἐπειδὴ κάκεῖνοι τὸ μὲν πρῶτον ἄρθρον μέγα, τὰ δὲ λοιπὰ δύο βραχύτερα ἔχουσιν. ἕκτος ὁ ἀνάπαιστος, ἐκ δύο βραχειῶν καὶ μακρᾶς συγκείμενος, οὕτως ὀνομασμένος διὰ τὸ ἀναπαίειν ἤτοι ἐναντιοῦσθαι τῷ δακτύλῳ.

ΙΣΑΑΚ ΜΟΝ. 178. 12 sq. δάκτυλος, ἐκ μακρᾶς καὶ δύο βραχειῶν – ∪ ∪, τετράχρονος, οἷον ἥλιος·

APP. DION. 307. 6 sqq. ~ APP. RHET. 337. 6 sqq. πόδες εἰσὶν ἀπλοῖ μὲν δυοκαίδεκα, ὧν δισύλλαβοι μὲν τέσσαρες ... τρισύλλαβοι δὲ ὀκτώ· 1. δάκτυλος ἐκ μακρᾶς – καὶ δύο βραχειῶν ~ ~ τετράχρονος, οἶον ‘ἥλιος’. 2. ἀνάπαιστος ἐκ δύο βραχειῶν ~ ~ καὶ μακρᾶς – τετράχρονος, οἶον ‘Πολέμων’. 3. ἀμφίμακρος ἐκ μακρᾶς – καὶ βραχείας ~ καὶ μακρᾶς – πεντάχρονος, οἶον ‘ἡγεμών’. 4. ἀμφίβραχυσ ἐκ βραχείας ~ καὶ μακρᾶς – καὶ βραχείας ~ τετράχρονος, οἶον ‘Σερῆνος’. 5. βακχεῖος ἐκ βραχείας ~ καὶ δύο μακρῶν – – πεντάχρονος οἶον ‘νοήμων’. 6. παλιμβάκχειος ἐκ δύο μακρῶν – – καὶ βραχείας ~ πεντάχρονος, οἶον ‘Ἡφαιστος’. 7. χορεῖος ἐκ τριῶν βραχειῶν ~ ~ ~ τρίχρονος, οἶον ‘Δολίος’. 8. μολοσσὸς ἐκ τριῶν μακρῶν – – –, ἐξάχρονος, οἶον ‘Ἡρώδης’.

APP. DION. 333. 8 sqq. ~ [DIONYS.] *de ped.* 161 τρισύλλαβοι δὲ (*scil.* πόδες) ἡ´. διὰ τί ἐκλήθη δάκτυλος; ἀπὸ μεταφορᾶς τῶν ἀρμογῶν τῶν δακτύλων ἀπὸ γὰρ τῆς μείζονος ἐπὶ τὰς ἐλάττους ἀρμογὰς ὁ τύπος ἐστί.

ANECD. CHIS. 1^a (p. 6 Mangelsdorf) δάκτυλος δὲ ἀπὸ τῶν Δακτύλων, οὗς ἐπιλαβομένη τῆς γῆς ἀνήκεν ἡ ‘Ρέα’ οὗς καὶ Κουρητᾶς φασι διὰ τὸ περὶ τὸν Δία κοῦρον ὄντα εἰλεῖσθαι· ἦσαν δὲ δέκα, καὶ τοῦτῳ τῷ μέλει ἐψεύδοντο τὸν Κρόνον. ἦ ὅτι οἱ μουσικοὶ τὸν μὲν ἐν διπλασίονι λόγον ἴαμβον καλοῦσιν, ὅταν ἡ ἄρσις τῆς θέσεως διπλασίον ἦ, δάκτυλον δὲ τὸν ἐν ἴσῳ λόγον. διὸ καὶ οἱ μετρικοὶ τὸν πόδα τοῦτον οὕτως ἐκάλεσαν· ἡ γὰρ μακρὰ ταῖς δύο βραχείαις ἰσόρροπος, ὥστε καὶ τὸν ἀνάπαιστον ὡς πρὸς γε τὸ γένος καλῶν δάκτυλον οὐκ ἂν ἀμάρτοις ... τὸν δὲ δάκτυλον ἠρώων καλοῦσι διὰ τὸ δι’ αὐτοῦ ἠρώων γενεὰς καὶ πράξεις καταλεχθῆναι.

ANECD. CHIS. 3 (p. 8 Mangelsdorf) ἰστέον ὅτι πόδες εἰσὶν ἀπλοῖ ἰβ´, δισύλλαβοι δ´· σπονδεῖος, τροχάϊος, πυρρήχιος, ἴαμβος, καὶ τρισύλλαβοι ὀκτώ· δάκτυλος, ἀνάπαιστος, ἀμφίμακρος, ἀμφίβραχυσ, βακχεῖος, παλιμβάκχειος χορεῖος, μολοττός· οἱ δὲ τετρασύλλαβοι ἐκ τῶν <δισυλλάβων> συνθέσεως κείνται.

ANECD. CHIS. 1^b (p. 208 Studemund) δάκτυλος· ‘ἥλιος’. δάκτυλος ἐκλήθη ἀπὸ μεταφορᾶς τῶν ἀρμογῶν τῶν δακτύλων· ἀπὸ γὰρ τῆς μείζονος ἄνω ἐπὶ τὰς ἐλάττους ἀρμογὰς ὁ δάκτυλος ἐστί. σημεῖον τοῦ δακτύλου ἐκ μακρᾶς καὶ δύο βραχειῶν.

ANON. AMBR. 224. 19 sqq. περὶ δακτύλου. δάκτυλος δὲ ἐκλήθη ἀπὸ τῶν Δακτύλων, οὗς ἐπιλαβομένη τῆς γῆς ἀνήκεν ἡ ‘Ρέα’. ἡ δὲ ἱστορία τοῦτον ἔχει τὸν τρόπον, μαντευόμενος ὁ Κρόνος περὶ τῶν μελλόντων αὐτῷ συμβῆναι, ἤκουσε παρὰ τοῦ μάντεως ὅτι εἷς τῶν παίδων αὐτοῦ μέλλει τῆς βασιλείας αὐτὸν ἐκβαλεῖν. εὐλαβούμενος οὖν τὰ τικτόμενα βρέφη κατέπινεν. λυπούμενη δὲ πρὸς τοῦτο ἡ τοῦ Κρόνου γυνή, ὅτε ἔλαβεν ἐν γαστρὶ τὸν Δία, ἔφυγεν εἰς τὴν Ἰδὴν, ὄρος δὲ τοῦτο τῆς Κρήτης, κάκεϊσε διέτριβε τὴν ὥραν τοῦ τοκετοῦ περιμένουσα. ὡς δ´ ἦκεν ἡ προθεσμία καὶ αἱ τῶν ὠδίνων ἐπέκειντο βάσανοι, μὴ φέρουσα τὰς ἀλγηδόνας ἐπεστήριξε κατὰ τοῦ ὄρους τὰς χεῖρας· τὸ δὲ ὄρος εὐθὺς ἰσαριθμούς τῶν δακτύλων ἐγέννησε δαίμονας, οἵτινες περιστάντες αὐτὴν ἐμαίωσαντο, ἡ δὲ γεννήσασα λίθον μὲν ἀντὶ τοῦ παιδὸς σπαργανώσασα τῷ Κρόνῳ προσήνεγκεν· ὁ δὲ καὶ τοῦτον κατέπινεν. τῷ δὲ βρέφει δίδωσι τροφὸν αἶγα καλουμένην Ἀμάλθειαν, καὶ τοὺς εἰρημένους δὲ περιέστρησε δαίμο-

νας· οὔτοι οὖν ἔσκεπόν τε τὸ βρέφος καὶ περὶ αὐτὸ χορεύοντες ἔτυπτον τὰς ἀσπίδας εὐκόσμως, καὶ ἀπετέλουν ῥυθμὸν ἐναρμόνιον ἄδοντες καὶ μέλη τινά, καὶ οὐ συνεχώρουν ἀκοῦσαι τὸν Κρόνον κλαίοντος τοῦ παιδός· τοῦτο δὲ φησι Καλλιμαχος· (*hymn.* 1. 53 sq.)

ἵνα Κρόνος οὔασιν ἠχῆν
ἀσπίδος εἰσαίοι καὶ μὴ σεο κουρίζοντος,
ὃ ἔστι τοῦ Διός· τὸ αὐτὸ δὲ εἶπε καὶ Ἄρατος· (*phaen.* 35)

Δικταίοι Κουρήτες ὅτε Κρόνον ἐψεύδοντο,
τὰ δὲ μέλη διὰ τῶν ῥυθμῶν τῶν ἠρωικῶν ἔλεγον τοῖς δακτύλοις καταμετροῦντες αὐτά· διὸ καὶ ὁ πούς ἐκ τῆς αἰτίας ταύτης δάκτυλος ὠνομάσθη. ἦσαν δὲ οἱ προειρημένοι δαίμονες δέκα τὸν ἀριθμὸν καὶ ἐκαλοῦντο Δάκτυλοι Ἰδαίοι καὶ Κούρητες καὶ Κορύβαντες, Δάκτυλοι μὲν Ἰδαίοι ἀπὸ τῆς Ἰδης τοῦ ὄρους τοῦ Κρητικῆ καὶ τῶν τῆς Πέρας δακτύλων, Κούρητες δὲ διὰ τὸ περὶ τὸν Δία κούρον ὄντα εἰλεῖσθαι, Κορύβαντες δὲ διὰ τὸ περιβαίνειν τῷ κούρῳ καὶ ἀπατᾶν τοῖς ἄσματος. ἔνιοι δὲ ῥυθμικὸν τὸν λόγον εἶναι καὶ τοῦνομα λέγουσιν. ἄλλοι δὲ φασὶ δάκτυλον ὀνομασθῆναι αὐτόν, ἐπειδὴ κρᾶσιν ἀρίστην ἔχει ὁ πούς οὗτος παρὰ τὴν ἐξοχήν. ἢ ὅτι οἱ μουσικοὶ τὸν μὲν διπλασίονα λόγον ἰαμβικὸν καλοῦσιν, ὅταν ἢ ἄρσις τῆς θέσεως διπλασιῶν ἢ, δάκτυλον <δὲ> τὸν ἐν ἴσῳ λόγῳ· διὸ καὶ οἱ μετρικοὶ τὸν πόδα τοῦτον οὕτως ἐκάλεσαν· ἢ γὰρ μακρὰ ταῖς δύο βραχείαις ἰσόρροπος, ὥστε καὶ τὸν ἀνάπαιστον πόδα δάκτυλόν τις εἰ βουληθεῖη καλεῖν, ὡς πρὸς γε τὸ γένος οὐκ ἂν ἀμάρτοι τοῦ δέοντος.

ΑΝΟΝ. BEROL. 294 περὶ τρισυλλάβων ποδῶν ἡ' ... δάκτυλος ὁ καὶ πολιτικός
— ∪ ∪ ἥλιος·

ΑΝΟΝ. HARL. 9. 14 sqq. τρισύλλαβοι δὲ (*scil.* οἱ πόδες) ὀκτώ· μολοττός ὁ καὶ τρίμακρος, οἷον Ἡρώδης· δάκτυλος, οἷον ἥλιος· ἀνάπαιστος, οἷον Ἰππολέμων· ἀμφιμακρος, οἷον ἠγεμών· ἀμφιβραχυσ, οἷον Βοηθός· βακχείος, οἷον ἰαμβικός, παλιμβάκχειος, οἷον Ἡφαιστος· τρίβραχυσ, οἷον ἰαμβικός· λέγεται δὲ οὗτος καὶ χορεῖος διὰ τὸ ἐν χοροῖς χρῆσθαι τοὺς παλαιοὺς τούτῳ τῷ μέτρῳ· ὡς περὶ καὶ μολοσσοῦ λέγεται διὰ τὸ ἐν τούτῳ τῷ μέτρῳ ἄδειν ᾧδὰς ἐν τῷ ναῶ τοῦ Μολοσσοῦ Διός· ἔστι δὲ τρίμετρον· ὁ δὲ δάκτυλος ἀπὸ τῶν ἀρμονικῶν τῶν δακτύλων.

ΑΝΟΝ. VRB. 11 sq. δεῖ γινώσκειν ὅτι τὸ ἠρωικὸν μέτρον, ὃ καὶ δακτυλικὸν καλεῖται, ᾧπερ Ὀμηρὸς τε καὶ Ἡσίοδος καὶ ἄλλοι πρὸ αὐτῶν τε καὶ μετ' αὐτοὺς ἐχρήσαντο, ἐπιδέχεται πόδας ἀπλοῦς ἕξ καὶ μετρεῖται κατὰ μονοποδιαν· δέχεται δὲ κατὰ πᾶσαν χώραν δακτύλους καὶ σπονδαίους ἀδιαφόρως ἐκατέρους· ἐπὶ δὲ τῆς τελευταίας καὶ μόνης σπονδαίου τε καὶ τροχαίου, ἐνίοτε δὲ καὶ δάκτυλον· ὃν ὁ μὲν δάκτυλος σύγκειται ἐκ τριῶν συλλαβῶν, τῆς μὲν πρώτης μακρᾶς, τῆς δὲ δευτέρας καὶ τρίτης βραχείας· ὁ δὲ σπονδαίος ἐκ δύο συλλαβῶν μακρῶν καὶ ἀμφοτέρων· ὁ δὲ τροχαῖος ἐκ δύο αὐτῶν, ἀλλὰ τῆς μὲν πρώτης μακρᾶς, τῆς δὲ δευτέρας βραχείας. καὶ οἱ μὲν δάκτυλοι κατὰ πᾶσαν χώραν τῶν ἕξ ποδῶν τιθέμενοι ἀκωλύτως τὸ ἠρωικὸν μέτρον ἀπεργάζονται· ἄνευ δὲ δακτύλου τὸ ἐλάχιστον ἐνός οὐ δύνανται σπονδαίει δι' ὅλου τοῦ μέτρου τίθεσθαι. σαφέστερα δ' ἂν ἡμῖν τὰ τοιαῦτα γένοιτο ἐπὶ παραδείγματός αὐτὰ τὰ τοῦ Ὀμήρου

ἐκθεμένοις ἔπη· ὃν γὰρ τῶν ἄλλων προὔχοντα δίκαιον καὶ τοῦ λόγου προστή-
σασθαι καὶ ὡς ἀξιόχρεων τῶν λεγομένων ἀναφέρειν μάρτυρα. αὐτίκα γὰρ φη-
σιν· ([Hom.] *Il.* I 1)

μηὲν ἄειδε θεὰ Πηληϊάδεω Ἀχιλῆος.

ἰδοὺ γάρ· οὐτοσί ὁ εἰς στίχος ἕξ ποσὶ πεπεράτῳ, ὧν ὁ μὲν πρῶτος καὶ ὁ δεύτε-
ρος ὁμοίως δάκτυλοι, ἐκ μακρᾶς συλλαβῆς καὶ δύο βραχειῶν συγκείμενοι· 'μηὲν
ἄειδε θε·' ὁ δὲ τρίτος σπονδαίος, ἐκ δύο μακρῶν· 'ὰ πη·' ὁ δὲ τέταρτος αὐθις καὶ ὁ
πέμπτος δάκτυλοι· 'ληϊάδεω ἀχι·' ὁ δὲ ἕκτος καὶ τελευταῖος τροχάιος, ἐκ μακρᾶς
καὶ βραχείας· 'λῆος· εἰ δ' ἔρεις ὅτι δάκτυλος οὐδέποτε σύγκειται ἐκ τεσσάρων
συλλαβῶν, νῦν δὲ τό· 'δεω ἀχι', δάκτυλον ἀπεργαζόμενον, τέσσαρας δείκνυνται
ἔχειν τὰς συλλαβὰς, μικρὸν ὕστερον εἴση· νυνὶ δὲ καὶ ἄλλον ἐκ τῆς Ὀδυσσεϊας
στίχον ἄκουε· καὶ οὗτος γὰρ ὁ πρῶτος τῶν ἐν ἐκείνῃ ἐστὶν ἐπῶν· (I 1)

ἄνδρα μοι ἔννεπε, Μοῦσα, πολὺτροπον, ὃς μάλα πολλά.

ANON. VRB. 18 ῥητέον δὲ ἤδη καὶ περὶ οὗ μικρῶ πρόσθεν ἐμμενήμεθα (p.
14), δακτύλου τετρασυλλάβου, ὃς ἔστι μὲν οὐ, δοκεῖ δὲ εἶναι πάθους αὐτῷ τι-
νος ἐπισυμβαίνοντος· ὅπου γε καὶ τῷ σπονδαίῳ ταῦτόν τοῦτ' ἐγγίνεται. ἔστι
μὲν γὰρ καὶ οὗτος οὐδέποτε τρισύλλαβος, δοκεῖ δ' ἐνίοτε τοῦτο πάσχειν, δι' ἣν
αἰτίαν καὶ ὁ δάκτυλος, ἥτις αὐτίκα διή μάλα εἰρήσεται.

ANON. VRB. 56 sq. τρισύλλαβοι δὲ (*scil.* οἱ πόδες) ὀκτώ· χορείος ἐκ τριῶν
βραχειῶν, δάκτυλος ἐκ μακρᾶς καὶ δύο βραχειῶν, βακχείος ἐκ βραχείας καὶ δύο
μακρῶν, μολοττός ἐκ τριῶν μακρῶν, ἀνάπαιστος ἐκ <δύο βραχειῶν καὶ μακρᾶς
(μακρᾶς καὶ δύο βραχειῶν *perperam Koster, corr. Elice, «RPL» 2004, p. 153*),
ἀμφίμακρος ἐκ> μακρᾶς καὶ βραχείας καὶ μακρᾶς, ἀμφίβραχος ἐκ βραχείας καὶ
μακρᾶς καὶ βραχείας, παλιμβάκχειος ἐκ δύο μακρῶν <καὶ βραχείας>.

ANON. VRB. 62 δάκτυλος ἐκλήθη ἐκ μεταφορᾶς τῶν ἀρμονιῶν τῶν δακτύ-
λων· ὡς γὰρ ἐν αὐτοῖς ἀπὸ μείζονος ἄνω ἐπὶ τὰς ἐλάττους ἀρμογὰς ὁ τύπος
ἐστίν, οὕτω καὶ ἐν τούτῳ ἀπὸ μακρᾶς ἀρχομένῳ τῆς συλλαβῆς καὶ εἰς βραχείας
καταλήγοντι δύο.

TRACT. *de ped.* 121 sq. τρισύλλαβοι δὲ (*scil.* οἱ πόδες) ὀκτώ· δάκτυλος ἐκ
μακρᾶς καὶ δύο βραχειῶν, <οἷον 'ἥλιος'>.

FRAGM. NEAP. 14 ἀρχεται δὲ τὸ δακτυλικὸν (*scil.* γένος) ἀπὸ τετρασήμου
ἀγωγῆς, αὐξεται δὲ μέχρι ἑξαιδεκασήμου, ὥστε γίνεσθαι τὸν μέγιστον πόδα
τοῦ ἐλαχίστου τετραπλάσιον, ἔστι δὲ ὅτε καὶ ἐν δισημῷ γίνεται δακτυλικὸς πούς.

SCHOL. in Plat. *remp.* III 11, p. 400b (p. 214 Greene) ἐνόπλιον ... ἡρώων]
ὁ ἐνόπλιος σύνθετός ἐστιν ἐξ ἰάμβου καὶ δακτύλου καὶ τῆς παριαμβίδος, ἀν-
δρικός πρὸς πράξεις ἀναγκαίης καὶ ἀκουσίους, ἐξορμητικὸς εἰς πόλεμον. ὁ δὲ
ἡρώος δάκτυλος, ἀπλοῦς, κοσμιότητος ποιητικὸς καὶ ὁμαλότητος, παιδευο-
μένοις προσήκων ὡς ἰσότητι κεκοσμημένος, ὡς ἐν τῷ εἰς ταῦτα ὑπομνήματι
Πρόκλος φησίν. (p. 61. 3 sqq. Kroll).

SCHOL. A in Hephaest. 109. 14 sqq. τὰ μέτρα ἀπὸ ποδῶν τινῶν τῶν ἐχόντων
τὸν ἴσον λόγον ἢ τῶν ἐχόντων τὸν διπλασίονα ἢ τῶν ἐχόντων τὸν ἡμίολιον.
καὶ τοῦ μὲν ἴσου ἂν εἴη δάκτυλος· μακρὰ μία γὰρ καὶ δύο βραχεῖαι τὸν αὐτὸν
ἔχουσι λόγον.

SCHOL. B in Hephaest. 300. 27 sqq. τρίτος (*scil.* τῶν τρισυλλάβων ποδῶν) ὁ δάκτυλος, ἐκ μακρᾶς καὶ δύο βραχειῶν, οὕτω κεκλημένος ἀπὸ μεταφορᾶς τῶν ἀρμογῶν τῶν τῆς χειρὸς δακτύλων (ἀπὸ γὰρ μείζονος ἀρμογῆς ἐπὶ τὰς δύο ἐλάττους προίασιν) ἢ ἀπὸ τῶν Δακτύλων, οὓς ἐπιλαβομένη τῆς γῆς ἀνῆκεν ἡ Ῥέα, οὓς καὶ Κουρῆτας ἐκάλεσαν διὰ τὸ περι τὸν Δία κοῦρον ὄντα εἰλεῖσθαι, <οἱ> δέκα ὄντες καὶ τούτῳ τῷ μέλει ἄδοντες καὶ ὀρχούμενοι τὸν Κρόνον ἠπάτων. καλοῦσι δὲ τοῦτον καὶ ἠρώον διὰ τὸ δι' αὐτοῦ γενεὰς καὶ πράξεις ἠρώων καταλέγειν.

CIC. *orat.* 187 sq. perspicuum est igitur numeris astrictam orationem esse debere, carere versibus. sed hi numeri poeticine sint an ex alio genere quodam, deinceps est videndum. nullus est igitur numerus extra poeticos, propterea quod definita sunt genera numerorum. nam omnis talis est ut unus sit e tribus; pes enim, qui adhibetur ad numeros, partitur in tria, ut necesse sit partem pedis aut aequalem esse alteri parti aut altero tanto aut sesqui esse maiorem. ita fit aequalis dactylus, duplex iambus, sesqui<plex> paeon; qui pedes in orationem non cadere qui possunt? quibus ordine locatis quod efficitur, numerosum sit necesse est.

CIC. *orat.* 191 sequitur ergo ut qui maxime cadant in orationem aptam numeri videndum sit. sunt enim qui iambicum putent, quod sit orationis simillimus; qua de causa fieri, ut is potissimum propter similitudinem veritatis adhibeatur in fabulis, quod ille dactylicus numerus <h>exametrorum magniloquentiae sit accommodatior. Ephorus autem, levis ipse orator sed profectus ex optima disciplina, paeana sequitur aut dactylum, fugit autem spondeum et trochaeum. quod enim paeon habeat tris brevis, dactylus autem duas, brevitate et celeritate syllabarum labi putat verba proclivius, contraque accidere in spondeo et trochaeo: quod alter e longis constaret, alter e brevibus fieret, <fieri> alteram nimis incitatam, alteram nimis tardam orationem, neutram temperatam.

CIC. *orat.* 194 iambus enim et dactylus in versum cadunt maxime; itaque ut versum fugimus in oratione, sic hi sunt evitandi continuati pedes; aliud enim quiddam est oratio nec quicquam inimicius quam illa versibus; paeon autem minime est aptus ad versum, quo libentius eum recipit oratio.

CIC. *orat.* 196 sq. quos autem numeros cum quibus tanquam purpuram misceri oporteat, nunc dicendum est, atque etiam quibus orationis generibus sint quique accommodatissimi. iambus enim frequentissimus est in iis quae demisso atque humili sermone dicuntur, paeon autem in amplioribus, in utroque dactylus. ita<que> in varia et perpetua oratione hi sunt inter se miscendi et temperandi.

CIC. *orat.* 217 ne iambus quidem, qui est e brevi et longa, aut par choreo qui habet tris breves <trochaeus> (sed spatio par, non syllabis) aut etiam dactylus, qui est e longa et duabus brevibus, si est proximus a postremo, parum volubiliter pervenit ad extremum, si est extremus choreus aut spondeus; nunquam enim interest uter sit eorum in pede extremo. sed iidem hi tres pedes male concludunt, si quis eorum in extremo locatus est, nisi cum pro cretico extremus est

dactylus. nihil enim interest, dactylus sit extremus an creticus, quia postrema syllaba brevis an longa sit ne in versu quidem refert.

QVINT. *inst.* IX 4. 48 sqq. sunt hi (*scil.* dactylus, paeon, iambos, trochaeus) et metrici pedes, sed hoc interest, quod rhythmo indifferens, dactylicusne ille priores habeat breves an sequentes: tempus enim solum metitur, ut a sublacione ad positionem idem spatii sit. proinde alia ad dimensionem versuum <ratio>: pro dactylico poni non poterit anapaestus aut spondeus, nec paeon eadem ratione brevibus incipiet aut desinet. neque solum alio pro alio pedem metrorum ratio non recipit, sed ne dactylum quidem aut forte spondeum alterum pro altero. itaque si quinque continuos dactylos, ut sunt in illo: (Verg. *Aen.* X 1)

panditur interea domus omnipotentis Olympi
confundas, solveris versum.

QVINT. *inst.* IX 4. 80 sq. ergo cum constent quattuor pedes binis, octo ternis, spondion longis duabus, pyrrichium, quem alii pariambum vocant, brevibus <duabus>, iambum brevi longaque, huic contrarium e longa et brevi choreum, non ut alii, trochaeum nominemus, ex his vero, qui ternas syllabas habent, dactylum longa duabusque brevibus, huic temporibus parem, sed retro actum appellari constat anapaestum.

QVINT. *inst.* IX 4. 87 sq. licet igitur paeana sequatur Ephorus, inventum a Thrasimacho, probatum ab Aristotele (*rhet.* III 8. 4, p. 1409a. 2 sqq.), dactylumque ut temperatos brevibus ac longis, fugiat <spondeum et> trochaeum, alterius tarditate nimia, alterius celeritate damnata, herous, qui est idem dactylus, Aristoteli amplior, iambus humilior videatur, trochaeum ut nimis currentem damnet eique cordacis nomen imponat, eademque dicant Theodectes ac Theophrastus, similia post eos Halicarnaseus Dionysius: inrumperet etiam ad iustos, nec semper illis heroo aut paeane suo, quem, quia versum raro facit, maxime laudant, uti licebit.

QVINT. *inst.* IX 4. 101 sq. minus gravis erit spondeus, praecedentibus <choreo> et pyrrichio, ut: (Cic. *Cluent.* 1) 'iudicii Iuniani', et adhuc peius priore paeane, ut: (Cic. *orat.* 1) 'Brute dubitavi', nisi potius hos esse volumus dactylum et bacchium. duo spondei non fere se iungi patiuntur, quae in versu quoque notabilis clausula est, ni cum id fieri potest ex tribus quasi membris: (Cic. *orat.* 223) 'cur de per fugis nostris copias comparant contra nos?' una syllaba, duabus, una. ne dactylus quidem spondeo bene praeponitur, quia finem versus damnamus in fine orationis.

QVINT. *inst.* IX 4. 104 cludet et dactylus, nisi eum observatio ultimae creticum facit: (Cic. *Verr.* II 5. 86) 'muliercula nixus in litore'.

[CENSORIN.] GL VI 611. 12 sq. = p. 77. 14 sqq. Sallmann trinarum syllabarum primus est dactylus, qui constat ex longa et duabus brevibus, cuius exemplum 'Hannibal'.

[CENSORIN.] GL VI 615. 19 sq. = p. 84. 9 sq. Sallmann dactylus: (Verg. *Aen.* VIII 596)

pulverulenta putrem sonitu quatit ungula campum.

[ASPER] GL V 548. 31 sqq. de pedibus. pedes simplices sunt duodecim: bisyllabi, hoc est binarium syllabarum, quatuor, pariambus, spondeus, iambus, trochaeus. trisyllabi, hoc est ternarum syllabarum, octo, anapaestus, dactylus, brachysyllabus, molossus, amphibrachus, creticus, bacchius, palimbacchius ... (p. 549. 6) anapaestus constat ex duabus brevibus et longa temporum quatuor, ut 'aries'. huic contrarius est dactylus, qui constat ex longa et duabus brevibus temporum quatuor, ut 'caelifer'.

[ACRON] in Hor. *art.* 274 (II, p. 354. 4 sqq. Keller) digitis callemus et aure] scimus. digitis autem pro arte rithmica et numeris, ut: (*carm.* IV 6. 35 sq.)

Lesbium servate pedem meique
pollicis ictum.

digitis autem et aure, quia sonus metri pollicis strepitu et auris perceptione probari solet, unde et dactili pedes quidam dicti sunt; et ipsi pedes inde appellati sunt, quoniam sonum metrorum pulsu pedis nostri adiuvamus.

TER. MAVR. GL VI 367. 1402 sqq.

qui breves primas habebit atque longam tertiam,
is erit ἀνάπαιστος; sat audis quot sit iste temporum
(versus hic nusquam vacillat, hoc suo reddam loco),
huius exemplum tenebis, quando 'populos' nominas.
dactylum post hunc loquemur: nam priori adversus est,
ordinis situ repugnans, temporum consors modo,
nam breves longam sequuntur quando dico 'Romulus'.
horum uterque tempus aequum librat arsi cum thesi.

SACERD. GL VI 498. 20 sqq. dactylus dictus est a digito, cuius articulis figuratur, incipiens a longa, desinens in duas breves: digitus enim graece δάκτυλος nuncupatur.

SACERD. GL VI 513. 17 sqq. heroicum vero tetrametrum, quamvis et ipsum quattuor habeat pedes dactylicos, sicut et illud (*scil.* dactylicum tetrametrum bucolicum), tamen schemata habet XVI, quoniam quattuor pedes variati XVI schemata faciunt, quod exemplis docebimus.

SACERD. GL VI 543. 20 sqq. de metro iambelego. iambelegum metrum constat ex syzygia iambica monometra et syllaba et ex dipodia dactylica penthemimerica [duobus pedibus dactylicis et syllaba], unde etiam metrum nomen accepit, quod iambico et elegiaco constet. melius erit latinum exemplum; nam in utraque caesura finiam partem orationis, non ut graecum: (cf. Hor. *epod.* 11. 2) amore cogis scribere versiculos.

SACERD. GL VI 544. 19 sqq. de logaoedico archilochio ithyphallico. logaoedicum archilochium ithyphallicum fit quattuor dactylicis pedibus et tribus trochaeis, novissima syllaba indifferens: (Hor. *carm.* I 4. 1)

solvitur acris hiems grata vice veris et favoni.

SACERD. GL VI 546. 1 sq. fit asynartetum etiam per antipathian, id est per contrarietatem, ac si quis proceleumaticum pedem, qui anapaestico datus est metro, contrario eius, id est dactylico, praestet, ut Vergilius: (*Aen.* XI 890)

arietat in muros et duros obice postis,
(*Aen.* XII 905)
genua labant, gelidus concrevit frigore sanguis,
(*Aen.* VIII 599)

inclusere cava et nigra nemus abiete cingunt.
quos pedes quidam faciunt dactylicos, primas duas breves ligatas pro longa accipientes, sicut praecepit Iuba metricus (p. 143 Hense). sed errant: nam genus est illud asynartatum, quo usa est Sappho per totum librum suum primum.

ΑΡΤΗΘΝ. GL VI 40. 14 sqq. arsis igitur ac thesis quas Graeci dicunt, id est sublatio et positio, significant pedis motum. est enim arsis sublatio pedis sine sono, thesis depositio pedis cum sono: item arsis elatio temporis, soni, vocis, thesis depositio et quaedam contractio syllabarum ... (21 sqq.) in dactylo vero tollitur una longa, ponuntur duae breves: in anapaesto contra, sicut in trochaeo et iambo ostendimus. etenim in simplicibus pedibus arsis ac thesis aut simplici aut duplici aut descupli ratione taxatur. et in simplo quidem erunt pyrrichius, spondeus, dactylus, anapaestus: horum enim par est sublacioni positio, cum tantundem morae in duarum brevium positione quantum in unius longae sublacione habeatur.

ΑΡΤΗΘΝ. GL VI 42. 7 sqq. rhythmorum autem tres esse differentias volunt in dactylo, iambo et paeone, quae fiunt per arsin et thesin. nam dactylus aequa temporum divisione taxatur, ut et anapaestus: uterque enim pes quattuor temporum est. nam ut longa prima dactyli duabus brevibus insequentibus par [sibi] et aequalis est, ita et in anapaesto fit, ut initium fini simile inveniatur, et dicunt in arsi et thesi aequalem rationem ἴσον λόγον.

ΑΡΤΗΘΝ. GL VI 45. 12 sqq. hi (*scil.* tribrachys et molossus) temporum inter se brevitate et extensione discrepant; nam prior trium, sequens sex temporum spatio prolatatur, quod in disyllabis in pyrrichio et spondeo docuimus (p. 44. 13 sqq.). at qui prima longa duabus brevibus subiectis ordinatur, dactylus dicitur temporum quattuor, ut 'Virbius': qui [et] a situ et similitudine digitorum, qui in manibus habentur, vocabulum traxit. nam ex utraque parte breviores longior<i> iunguntur. huic contrarius mutata temporum vice, pari autem magnitudine, erit anapaestus, qui et antidactylus vocatur, ut 'scopulos'. horum in arsi et thesi tempus congruit, etiamsi in percussione discrepent syllabae. anapaestus autem a situ contrario repercussione dactyli, quod est ἀντιπαίεσθαι, dictus; ideoque antidactylus nuncupatur.

ΑΡΤΗΘΝ. GL VI 62. 12 sqq. praeter has autem depositiones (*scil.* ἀκατάληξιν, κατάληξιν, βραχυκατάληξιν, ὑπερκατάληξιν) est aequae quae δικαταληξία: nominatur, cum ex diversis metris versus sub unius figura componitur. nam si sit dactylica tetrapodia et ithyphallicus, id est si post quattuor dactylicos pedes tres continui trochaei subiciantur, isque versus quasi uniformis pronuntietur, δικαταληξίαν patitur, quoniam quarto pede dactylico et pars orationis et acatalecti metri finis includitur, atque ita rursus trochaicum dimetrum brachycatalectum adiungitur, quod ithyphallicum nominatur, ut est:

tunc et amoris amor venit improbus aliger Cupido.

ΑΡΤΗΘΝ. GL VI 71. 13 sqq. trochaeus numero tantum syllabarum spondeo congruens, velut alienus ab his (*scil.* dactylo et spondeo), semper in extima parte versus (*scil.* heroi) locabitur. super quo etiam nunc inter grammaticos lis pendet. nam qui eum adserunt, ferunt pulchriorem versum epicum effici, si κατάληξιν habeat, id est si trochaeo claudente terminetur, ut persuadeant dactylicis pedibus familiariter trochaeos in depositionibus coniugari. adversus quos alii loci extimi, in quo tantum locabitur, praescriptione nituntur; nec <im>merito, ut novissima eius syllaba, quae semper brevis est, mora temporis intercedente, quae in fine versus naturaliter contingit, suppleatur, quo tunc demum pro longa sumatur, sicut pleraque in metris finales syllabae: vel quod in omni versu ultima brevis ἀδιάφορος, id est indifferens, habeatur.

ΑΡΤΗΘΝ. GL VI 80. 27 sqq. improbatur autem apud tragicos versus ex omnibus iambis compositus. nam quo sit amplior et par tragicae dignitati, interponunt frequentius in locis dumtaxat imparibus pedum dactylicorum moras et spondeum.

[VICTORIN.] GL VI 207. 15 sqq. pedes trisyllabi quot sunt? octo. qui sunt? dactylus, anapaestus, molossus, tribrachus idem qui brachysyllabus sive pygnumus, amphimacrus qui et creticus, amphibrachus sive mesites, bacchius, palimbacchius sive antibacchius sive pompicus. singuli quique eorum quot et qualibus syllabis constant? dactylus ex longa et duabus brevibus, ut ‘copia’, ‘Lydia’.

[VICTORIN.] GL VI 209. 20 sqq. qui sunt versus hexametri dactylici tantum? qui sex pedibus dactylicis constant, praeter bella et facta heroum quodlibet aliud continentes, ut puta veluti sunt bucolica et georgica ceteraque huius modi.

ΔΙΟΜ. GL I 465. 10 sqq. sed quia compositionis pars quam <ad> artem grammaticam pertinere diximus pedibus constat, statuendum est quo quemque eorum nomine appellemus. variis enim vocabulis traduntur. sunt ergo quattuor pedes e binis syllabis, octo ternis: spondius longis duabus, pyrrichius, quem alii pariambum vocant, brevibus, iambus brevi longaque, huic contrarius e longa et brevi trochaeus. in his vero qui ternas syllabas habent dactylum longa duabusque brevibus, huic temporibus parem sed retroactum appellari constat anapaeston.

ΔΙΟΜ. GL I 478. 13 sqq. ternarum syllabarum (*scil.* pedes) sunt hi. dactylus, quem Graeci politicon appellant. constat ex longa et duabus brevibus temporum quattuor, ut ‘Romulus’, a tactu digitorum dictus, quem ad exprimendam organi modulationem faberrime adfectabant, vel ab Idaeis Dactylis, quos Curetas sive Corybantes poetae appellabant. hi namque in insula Creta Iovem custodiendo, ne vagitu se parvulus proderet, lusus excogitato genere clipeolis aeneis inter se concurrentes tinnitu aeris usi rythmica etiam pedis dactyli compositione celavere vocem infantis. sed nativitatis eorum causa, ut vetustatis fabulositas docet, haec fuisse traditur. aiunt Opem in Idam montem insulae Cretae fugiendo delatam manus suas inposuisse memorato monti et sic infantem edidisse, et ex hac manuum impressione emersisse Curetas sive Corybantas, quos a montis nomine et a qualitate facti Idaeos Dactylos appellant. hos quidam tres putant, qui

Lares esse creduntur, Damnameneus, Astheus, Pyrrichus, dicti ἀπὸ τῶν κορῶν, id est a formosis oculis, qui κόραι vocantur, id est pupulae, vel a cono galeae. huic contrarius est anapaestus, quem antidactylum Graeci nominant. constat ex duabus brevibus et longa temporum totidem, ut 'nebulae', dictus παρὰ τὸ ἀναπαίειν κατὰ τὸ ἀνάπαλιν ἀντικρούειν πρὸς τὸν δάκτυλον, quia recurrendo repercutiens dactylum sono reciproco obloquitur ei per antistrophen.

DON. GL IV 369. 23 sqq. trisyllabi octo (*scil.* pedes) hi sunt ... anapaestus ex duabus brevibus et longa temporum quattuor, ut 'Erato'; huic contrarius est dactylus ex longa et duabus brevibus temporum quattuor, ut 'Maenalus'.

AVSON. *epist.* 19b. 37 sqq. (p. 219 Green)

fors et rogabit, quos sodales dixeris
simul venire: dic (*scil.* iambe): 'trinodem dactylum
vidi paratum crucianti cantherio:
spondeus illi lentipes ibat comes,
paribus moratur qui locis cursum meum,
mihique similis, semper adversus tamen,
nec par, nec impar, qui trochaeus dicitur'.

PRVD. *perist.* 3. 206 sqq.

ista comantibus e foliis
munera, virgo puerque, date!
ast egoserta choro in medio
texta feram pede dactylico
vilia marcida, festa tamen.

MART. CAP. IX 981 (p. 378. 3 sqq. Willis) sed eorum quae in pedem recidunt, dactylicum genus primum est; in quo genere pedes incompositi vocantur, qui numero sunt quinque: id est proceleumaticus, dactylicus, anapaestus, spondeus simplex et spondeus maior.

MART. CAP. IX 984 (p. 379. 15 sqq. Willis) dactylicus igitur est dictus quia ordinem syllabarum consimilem digito hominis informat ... ac de dactylicis satis.

SERG. GL IV 480. 22 sqq. igitur pedes disyllabi hi sunt, pyrrichius, spondeus, iambus, trochaeus; trisyllabi hi, tribrachus, molossus, anapaestus, dactylus, amphibrachus, amphimacrus, bacchius, palimbacchius; duplices hi, proceleumaticus, dispondeus, diambus, ditrochaeus, antispastus, choriambus, ionicus minor, ionicus maior, paeon primus, paeon secundus, paeon tertius, paeon quartus, epitritus primus, epitritus secundus, epitritus tertius, epitritus quartus.

[SERG.] GL IV 523. 3 sqq. fit igitur herous versus spondio, dactylo et trochaeo alterna, ut diximus (p. 522. 29 sq.), mutatione. sed trochaeus pes in fine ponitur semper: nam melius complet versum heroicum spondius pes. quinto vero loco dactylus ponitur, qui constat longa et duabus brevibus. a digiti positione dictus est dactylus, qui iuncturam unam habet longam et breves duas [unde et palma dicitur].

CLEDON. GL V 30. 23 sqq. dactulus dictus a digito, quia ut tribus unciis digitus, sic iste tribus syllabis constat, longa et duabus brevibus.

RVFIN. GL VI 557. 19 sqq. idem Victorinus in alio loco de iambo sic dicit: (Apthon. GL VI 80. 27 sqq.) ‘improbatur autem apud tragicos versus ex omnibus iambis compositus. nam quo sit amplior et par tragicæ dignitati, interponunt frequentius locis dumtaxat imparibus pedum dactylicorum moras et spondeum.’

RVFIN. GL VI 566. 32 sqq. item versus Rufini:
spondeo narrare solent tibi rhetores acta,
quod gravis et tardus res gestas mentibus adfert:
dactylicis certant pedibus, quia currere possunt.
dicimus egregios Theopompi more labores,
et vitam insignem laudamus Isocratis arte:
hic stilus historiis, hic laudibus aptior haeret.

SIDON. *carm.* 23. 22 sqq.
ibant hexametri superbientes
et vestigia iuncta, sed minora,
per quinos elegi pedes ferebant;
misisti et triplicis metrum trochaei
spondeo comitante dactyloque,
dulces hendecasyllabos, tuumque
blando faenore Sollium ligasti.

DRAC. *Orest.* 13 sqq.
te rogo, Melpomene, tragicis descende cothurnis
et pede dactylico resonante quiescat iambus:
da valeam memorare nefas laudabile nati
et purgare foro quem damnare sorores,
quem dolor accendit, pudor excitat, erigit ira,
mens levat, attollunt animi, bonus impetus urguet
(dat furor alma pius, pictas dat noxia ferrum)
et medicinales quatiunt sanare furores
extinctos titulos victriciaque arma sepulta:
criminis ultorem dum criminis amputat auctor
et thalami vindex thalamo spectante necatur,
ante toros iacet ille tori genialis amator.

PRISC. GL III 418. 2 sqq. cum non solum Terentius sed etiam Plautus et Ennius Acciusque et Naevius atque Pacuvius Turpiliusque et omnes tam comœdiæ quam tragoediæ veteris latinæ scriptores eodem metri modo iambici sunt usi, ut omnibus in locis indifferenter ponerent quinque pedes, id est iambum vel tribrachum vel anapaestum vel dactylum vel spondeum, absque postremo loco, in quo vel iambum vel pyrrichium omnimodo posuisse inveniuntur, miror quosdam vel abnegare esse in Terentii comoediis metra vel ea quasi arcana quaedam et ab omnibus doctis semota sibi solis esse cognita confirmare.

PRISC. GL III 419. 33 sqq. vide Terentianum quoque scire (GL VI 392. 2228 sqq.), quod non penitus caruerint hoc Graeci, ut ‘secundo et talibus’ ponerent

spondeos vel dactylos, quod ostendit dicendo ‘magis nostri’ et ‘fere Graecis tenax’. Asmonius etiam idem confirmat his verbis: ‘comici poetae laxius etiamnum versibus suis quam tragici spatium dederunt et illa quoque loca, quae proprie debentur iambo, dactylicis occupant pedibus, dum cotidianum sermonem imitari volunt et a versificationis observatione spectatorem ad actum rei convertere, ut non fictis sed veris affectionibus inesse videatur’.

AVDAX GL VII 334. 17 sqq. pedes trisyllabi quot sunt? octo. qui sunt? dactylus, qui constat ex longa et duabus brevibus, ut ‘copia’. dactylus <unde> dictus? ἀπὸ τῶν Ἰδαίων Δακτύλων, qui eo usi sunt [musae], qui et Curetes vocantur, matris deum comites, qui feruntur cantu quodam et tinnitu aeris vagitum Iovis celasse. huic contrarius est anapaestus, qui constat ex duabus brevibus et longa, ut ‘sapiens’. anapaestus unde dictus? quod ex contrario quam dactylus feriat [contrarius fiat].

AVDAX GL VII 337. 11 sqq. qui sunt versus hexametri dactylici? qui tantum sex pedibus dactylicis constant, praeter bella et facta heroum quodlibet aliiu continent, ut puta veluti sunt bucolica et georgica ceteraque huius modi.

ISID. *etym.* I 17. 8 dactylus a digito dictus, quod a longiori modo inchoans in duos desinit breves. sic et iste pes iuncturam unam habet longam et duas breves. unde manus oppansa palma dicitur, et pendentes digiti dactyli.

ALDHELM. 164. 3 sqq. de dactilo. dactilus unde vocabulum nominis proprietate sortitus est? auctoritas graecae interpretationis dactilum digitum nuncupavit, qui tribus articulis formatur; sic isdem pes ternis sillabis continetur. dicit dactilici pedis exempla ad eundem regulariter congruentia! nomina primitus breviter ponenda sunt ut ‘fibula’, ‘fabula’, ‘alea’ (unde ‘aleator’, calculis et tesseris ludens per aleam), ‘area’, ‘ardea’, ‘simia’, ‘vernula’, ‘garrula’, ‘tippula’, ‘tessera’, ‘cartula’, ‘sportula’, ‘glebula’, ‘fistula’, ‘castula’, ‘calculus’, <‘garrulus’>, ‘luridus’, ‘squalidus’, ‘horridus’, ‘frigidus’, ‘umidus’, ‘aridus’, ‘Caucasus’, ‘carbasus’, ‘Menalus’, ‘frivolus’, ‘cernuus’, ‘culleus’, ‘caerulus’, ‘anulus’ ut illud epithalamii carmen: (*Anth.* 742. 73) anulus e digitis tollatur mollibus asper.

IVL. SEV. GL VI 643. 10 de dactylo. dactylus tribrachi iunctus facit paeonem primum et pyrrichium – ∪ ∪ ∪, ∪ ∪. dactylus molosso iunctus facit choriambum et spondeum – ∪ ∪ – , – –. dactylus anapaesto iunctus facit paeonem primum et iambum – ∪ ∪ ∪, ∪ – . dactylus dactylo iunctus facit choriambum et pyrrichium – ∪ ∪ – , ∪ ∪. dactylus amphibrachi iunctus facit paeonem primum et trochaicum – ∪ ∪ ∪, – ∪. dactylus amphimacro iunctus facit choriambum et iambum – ∪ ∪ – , ∪ – . dactylus bacchio iunctus facit paeonem primum et spondeum – ∪ ∪ ∪, – –. dactylus antibaccho iunctus facit choriambum et trochaicum – ∪ ∪ – , – ∪.

BEDA 108. 17 sqq. ~ CRVIND. 19. 3 sqq. trisyllabi octo (*scil.* pedes) hi sunt: tribrachus ex tribus brevibus temporum trium, ut ‘macula’; huic contrarius est molosus ex tribus longis temporum sex, ut ‘Aeneas’; anapestus ex duabus brevibus et longa temporum quattuor, ut ‘pietas’; huic contrarius est dactylus ex longa et duabus brevibus temporum quattuor, ut ‘regula’; amphibrachus ex brevi et longa et brevi temporum quattuor, ut ‘harena’; huic contrarius est am-

phimacrus ex longa et brevi et longa temporum quinque, ut 'impotens'; bachius ex brevi et duabus longis temporum quinque, ut 'poetae'; huic contrarius est antibachus ex duabus longis et brevi temporum quinque, ut 'natura'.

IVL. TOL. 157. 104 sqq. qui pes est isti (*scil.* anapaesto) contrarius? dactylus. ex quibus syllabis constat? ex longa et duabus brevibus, ut 'candida'. quot tempora habet? quattuor. cuius divisionis est? aequae. quomodo? tanta tempora habet arsis quanta et thesis. unde habet etymologiam? dactylus dictus est ἀπὸ τῶν Ἰδαίων Δακτύλων, eo quod vagitum Iovis, huius cantu mater eius Saturno patri celaverit, et omnis musica propriis digitis percussa fuisset; ideo pes ipse dactylus dicitur, quia Graeci digitum dactylum appellant; dactylus a digito dictus quod a longiori nodo inchoans in duas desinit breves; sic et ipse pes iuncturam unam habet longam et duas breves, unde et manus oppansa palma dicitur, et pendentes digiti dactyli. hic etiam herous appellatur, eo quod eo plerumque pede heroum res et facta narrentur.

BONIF. 109. 19 sqq. partimur ergo in aequo hos: spondeum – | –, pyrricheum ∪ ∪, dactylum – | ∪ ∪, anapestum ∪ ∪ | ∪, dispondeum – – | – –, proceleumaticum ∪ ∪ | ∪ ∪, diiambum ∪ – | ∪ –, ditrocheum – ∪ | – ∪, antispastum ∪ – | – ∪, coriambum – ∪ | ∪ –.

CRVIND. 28. 9 sqq. dactylus unde nomen accepit? a digito Isidoro ita dicente (*etym.* I 17. 8): dactylus a digito dictus, quod a longiore nodo inchoans in duas desinit breves. sic et iste pes iunctarum unam habet longam et duas breves. unde et manus obpansa palma dicitur et pendentes digiti dactyli.

HRAB. MAVR. PL CXI 675D dactylum, 'carmina' – ∪ ∪.

ANTH. LAT. 480 de pedibus (liber IIII)

pes est spondius, longa qui constat utraque.
hunc contra paribus erit gemina breve iunctus.
longa brevisque pedem faciet postlata trochaem.
at praelata brevis longae concludet iambum.
dactylus ex longa veniet brevibusque duabus.
idem anapaestus erit, brevibus si coeperit ante.
cum brevis una duas distinguit syllaba longas,
creticus est *eqs.*

FRAGM. BEROL. GL VI 633. 14 sq. huic hexametro dactylico trimetrus iambicus iungitur, quem latine senarium nominamus, id est hexametron. sex enim pedes iambicos habet, quem ad modum herous sex habet dactylicos pedes. trimetrus autem vocatur a Graecis, quia tribus percussionebus feritur.

FRAGM. BEROL. GL VI 634. 10 sqq. de speciebus hexametri heroici. hexametrus heroicus constat pedibus dactylicis, spondeo et dactylo, quibus inter se varie conlocatis efficit duas et triginta species. incipit autem a XII syllabis et pervenit ad XVII syllabas.

FRAGM. SANG. GL VI 637. 23 dactylus dictus est a mensura digiti, eo quod pars digiti quae iuncta est articulo longa sit, aliae duae breves sint in media parte vel in capite digiti. [S.D.B.]